

Smotra Dalmatinska

Dodatak „Objavitelju Dalmatinskomu“
(La Rassegna Dalmata)

Cijena je na godinu «Objavitelju Dalmatinskomu» i «Smotri Dalmatinskoj» za Austro-Ugarsku Kr. 12.—; samom «Objavitelju Dalmatinskomu» Kr. 6.—; samoj «Smotri Dalmatinskoj» Kr. 8.—; Na polugodište i na tri mjeseca plaća se surazmjerno. Pojedini brojevi stoje 10 para, a zastareni para 20.

Pitanja za predbroju, uz koja nema dotičnih svota, ne će se ni u kakav obzir uzeti; pitanja za uvrste, uz koja nema prilične pretplate, biti će povraćena. — Pretplate se šalju poštanskim naputnicama. — Rukopisi se ne vraćaju. — Neplaćena se pisma ne primaju. — Pisma i novce treba šaljati «Uredu Objavitelja Dalmatinskog u Zadru».

IZLAZI SRIJEDOM I SUBOTOM

RAT.

Telegraphen-Korrespondenz-Bureau.

N. V. Cesar Karlo na fronti generala pukovnika Nadvojvode Josipa.

CSIK SZEREDA, 4. Danas je Cesar boravio na vojnoj fronti generala pukovnika nadvojvode Josipa, osobito kod četa koje su se lijepo odlikovale u bojama u Maguru, Casinului i Grozesci i o visove pred Tirguloknom. Narod je svagdje pozdravljao Cesara burnim poklicima *Eljen!* Kod Sosnoezd Vladar je pregledao mnogobrojne deputacije četa; počasnu satniju imala je čast da odašle szeskska pješadijska pukovnija br. 82, koja se osobito istakla u bojama u Maguru Casinului. Cesar je odlikovao nekoliko oficira i momčadi oslovivši ih, pa je dao da deputacije srdačno pozdrave i zahvale četama, koje se bore između Totrosula i Putne. Zatim se Cesar odveze preko granice na rumunjsko zemljište, i na podne povratu se preko Oitozske ceste prema Tnsnadu. Osloboditelja Erdelja svagdje su oduševljeno pozdravljali; gdje se god moglo, tu su ga čete deputacije dočekivale, a Vladar se s njihovim članovima razgovarao. Veselilo ga što je sretao vojnika, koji su pod njegovim zapovjedništvom hrabro vojevali. Cesar je neumorno uvjeravao, kako su mu Szekski junaci na srcu privrasi.

Na večer Vladar je krenuo iz Czik-Szereda natrag.

Jedanaesta bitka na Soči.

Izvjestaji austrijsko-ugarskog glavnog štapa.

BEČ, 5. Službeno se javlja: «5. septembra 1917.»

Talijansko bojište:

Devetnaesti dan jedanaeste bitke na Soči ispunio teški krvavi bojevi. Kod Madoni naše jurišne čete naiđoše, napredujući, na talijanski napad u dubokim redovima, te ga ustaviše. Četiri dalja napada bijahu odbijena. Brdo Sv. Gabrijel od jučer izjutra nanovo je u središtu borbe, koja je do najveće žestine porasla. Neprijatelj svejednako juriše na krševiti vrhunac, koji po više puta svrši u njegove ruke, da mu ga odmah zatim naša slavna pješadija preotme. Boj, koji se s obe strane sa najvećom žilavosti bije, nastavlja se i sada sa nesmanjenom snagom. Kod Gorice preuzeli su Talijani nekoliko uzaludnih zagona. Jedno naše preduzeće, izvedeno kod Sela i Medje Vasi da se poboljšaju pozicije, raspirilo je na svoj kraškoj visoravni žestokih sukoba. Neprijateljevi napadi propali su mahom, hvala ustrajnosti naših u ratu prokušanih branilaca Krasa. U naše ruke pade 100 talijanskih oficira i preko 4000 ljudi zarobljeno. Od početke bitke iznijelo se svega 15.000 zarobljenika.

Talijanski su letioci iznova po dvaput napadali Trst.

Doglavica generalnog štapa.

Zračni napad na Polu.

U noći između 3 i 4 septembra oveći broj neprijateljskih letjelica osuo je Polu sa nekih 100 bomba, koje su u gradu nanijele privatnicima nekoliko šteta. Malo skladište slame izvan grada zapalilo se. Vojne naprave pretrpjele su samo poznatih materijalnih šteta. Nije bilo ljudskih žrtava.

Zapovjedništvo flote.

Sinoćnji izvještaj njemačkog velikog glavnog štapa.

BERLIN, 6. na večer.

Na sjeveroistoku od Ypresa i kod Lensa propali su jaki engleski djelimični napadi. Kod Verduna artiljerijski se boj nastavlja. Na istoku naša je ko- njica uzbila ruske zalaznice kod Novo-Kabsena i na jugozapadu od Mitave (76 km. istočno od Rige).

Ostali izvještaji austr. ugarskog i njemačkog glavnog štapa od 5. septembra nalaze se u «Objavitelju Dalmatinskomu».

Poostrejeni podmornički rat. Potopljene lagje.

BERLIN, 5. (Wolf-Bureau). Podmornice središnjih vlasti opet su uspješno djelovale u Sredozemnom Moru. Potopljeno je 16 parobroda od ukupne sadržine od blizu 65.000 tona. Jedna austro-ugarska podmornica, pod zapovjedništvom poručnika linijskog broda vit. Trappa, u sedam dana potopila je hicima pet skupocjenih parobroda nasred njihove zaštite pratnje.

BERLIN, 7. U Atlantskom Oceanu, u Rukavskom konalu i Sjevernom Moru podmornice su uništile 19.500 nečistih tona.

Njemačka podmornica pred Scarboroughom. LONDON, 6. Službeno. Neprijateljska podmornica pojavila se jučer popodne pred Scarbo-

roughom, ispalila je trideset hitaca, od kojih polovica je udarila o zemlju; tri su osobe ubijene, pet ih je ranjeno; materijalna je šteta neznatna.

Izvjestaji bugarskog glavnog štapa.

SOFIJA, 6. Glavni stan, 5 septembra:

Na sjeveru od Bitolja odbijen je francuski izvidnički odjeljak. Na sjevernim padinama Kruse Planine i kod Dovatepe po nas povoljni izviggaji.

Prilike u Rusiji.

Veliki knezovi Pavao Aleksandrović i Mihajlo Aleksandrović zatvoreni.

PETROGRAD, 5. Novine pišu: Vlada je naredila, buduć da se u Moskvi otkrila proturevolucionarna urota, da veliki knezovi Mihajlo Aleksandrović i Pavao Aleksandrović budu zatvoreni u svojim stanovima.

Neposlušnost u ruskoj vojsci.

BERN, 5. Glavni odbor udruženja ruskih oficira vojske i mornarice javlja, da su mnogi oficiri pitali od vojne uprave da budu degradirani, buduć da vojnici, koji su im potčinjeni, neće da ih slušaju i nemaju u njih povjerenja; oficiri misle, da će kao prosti vojnici iznova steći povjerenje.

Carska obitelj u Tobolsku. Gosposjaga Virubova otpuštena s nedostatka dokaza.

STOCKHOLM, 6. «Stockholms Tidningen» donosi petrogradski telegram o dolasku careve obitelji parobrodom u Tobolsk dana 24. augusta. Obitelj je ostala dva dana na parobrodu, jer gubernijska zgrada još nije bila uređena. Carica i velika knežinja Olga odvezle su se kolima, ostali pješke, kroz vojničku dvoredicu u odregjeni im stan, koji se nalazi na otvorenom mjestu i nema bašte.

Opuštenje intimne caričine prijateljice, gospođe Virubove, iz petrogradske tvrgjave, izazvalo je burno ogorčenje među «Boševikima» u ljevici radničkog vijeca. Ministar pravde izjavljuje, da iz istrage nije ništa ozbiljno izbio. Radničko vijeće traži da istragu povede Kerenskij, koji je već pitao da mu se predadu spisi.

Za prehranjivanje naroda.

BEČ, 6. Jutros počeli su u zgradi donjoaustrijskog sabora dogovori o pitanjima prehranjivanja, koje je potakao ministar predsjednik. Tu su bili namjesnik Bleyleben, predsjedatelj zajedničkog odbora za prehranjivanje general major Landwehr i zastupatelj ministra za pučko prehranjivanje.

Ministar predsjednik pozdravio je prisutne govornom, u kojemu je rekao: Vlada se bavi danas, osim ostalih vrlo važnih problema, u prvom redu gospodarskim pitanjima, poglavito pitanjem o prehranjivanju, jer zna da u sadašnjem času pučanstvo smatra ovaj problem kao najhitniji i najvažniji. Prvi je zadatak državne uprave starať se, da se proizvodi što je više moguće. S obzirom na izvanredne teške prilike treba priznati, da u ovom pogledu proizvođači uprav silno rade, ipak moramo najrevnije paziti, da sa svima snagama upiremo i podupiremo. Drugi je zadatak racionalno dijeljenje proizvodnje. U ovom pogledu pita se, da li se ima ići dalje dojakošnjim putem državnog gospodarjenja, ili da se oština ovog sistema, koji se, naravno, u svojoj cjelini ne može sasvim ukloniti, u nekoliko ublaži; da li da se, dakle, slobodnom trgovačkom prometu dopusti veća sloboda od današnje. U ovom važnom odlučivanju vlada bi željela postupati u dogovoru sa predstavnicima onih krugova, u čije životne interese duboko zasijeca odlučivanje o postavljenim pitanjima; jer je ministar predsjednik mišljenja, da državna uprava mora da vijeća javno i otvoreno, i da se mora biti u neprekidnom dodiru kako s parlamentom tako i sa samim pučanstvom.

Ministar predsjednik pozivlje skupštinu, neka se izrazi slobodno i iskreno, ali ne samo negativno nego i pozitivno; zatim nabraja predmete o kojima će se vijećati te želi skupštini najbolji, a to je pozitivan uspjeh.

Odgovor Sjedinjenih Država Amerike na papinu notu.

Amsterdam 1. Odgovor američanske vlade na papinu notu glasi ovako:

«Svako srce, koje nije zaslijepljeno ovim groznim ratom, ganuto je dirljivim apelom Njegove Svetosti pape, kao i željama i jakošću humanih i plemenitih razloga, koji su ga izazvali. Živo želimo, da udarimo putem mira, na koji vraća svim govorničkim umijećem. «Ali bi bilo ludo, kad bismo pošli ovim putem, ako odista ne vodi miru. Naš odgovor mora počivati na krutoj istini i ni na čem drugom. Nije poželjno, da se obustavi samo rat, već siguran i trajan mir. Njegova Svetost predlaže

u suštini, da se vrati status quo ante bellum i da bude opći oprost i sporazum među narodima na osnovici načela obraničkih sudova; da se nadalje isto takvim sporazumom postigne sloboda mora, a teritorijalni zahtjevi Francuske i Italije, zamršeni balkanski problem i uspostava Poljske prepuste pomirljivoj nagodbi, kakva bi nastala u novoj atmosferi takvog mira, pa da se pri tom doličnu uzmu u obzir težnje naroda, kojih politička sudbina i narodno srodstvo ovdje dolaze u obzir.

Očevidno je, da se ne može ostvariti nijedan dio ovoga problema, ako uspostava «status quo ante bellum» ne tvori za to čvrstu podlogu, koja zadovoljava. Cilj je ovoga rata, da se slobodni narodi svijeta izbave od opasnosti goleme vojničke sile, koja vodi neodgovorna vlada, koja potajice gramzi za gospodstvom nad svijetom, koja se je pothvatila oživotvorenja ove osnove, ne osvrćući se na svete obveze, što ih je ugovorima preuzela, kao ni na drevna i časna načela megjunarodnog prava; koja je odabrala vrijeme, što je njoj po-desno; koja je okrutno i nenadano izvela svoju osnovu, ne hajuci ni za granice zakona ni istinitosti, te poplavila veliki kontinent krvlju ne samo vojnika, već i nedužnih žena i djece i golorukih siromaha, a sada stoji kao razočaran, ali nepobijegjen neprijatelj pred četiri petine svijeta.

Ova sila nije njemački narod, već nemilosrdna gospodarica. Ne tiče se nas, kako je ovaj veliki narod dospio pod njenu vlast i da li se je privremeno dragovoljno podvrgao gospodstvu njenih ciljeva, ali je naša dužnost, da sprječimo, da ostali svijet bude ovisan od ove sile. Kad bismo se mirno nagodili s takvom vlašću, kako to predlaže Njegova Svetost, to bi značilo, koliko možemo vidjeti, da bi opet stekla svoju jakost i ponovila svoju politiku. Doradi toga bi bila potrebna trajna koaliciona naroda protiv njemačkoga naroda, koji je njeno oruđe, pa imalo za posljedicu, da bi se novorogjena Rusija izručila sigurnoj proturevoluciji. Može li se uspostaviti mir na uspostavi njene moći i na njejoj časnoj riječi? Odgovorni državnici moraju sada svagdje uvjediti, da mir ne može sigurno počivati na političkim i gospodarskim ogradama, koje se osnivaju na osveti i imaju svrhu, da jednim narodima pogoduju, a drugima nanose štetu.

Amerikanski narod doživio je od carske njemačke vlade nepodnosljivu nepravdu, ali on ne želi nikakvih represalija protiv njemačkoga naroda, koji je sam u ovom ratu, što on ne vodi dobrovoljno, toliko pretrpio. Amerikanci misle, da mir mora počivati na pravima naroda, a ne na pravima vladā, na pravima naroda, bili oni veliki ili mali, slabi ili moćni.

Mir se mora osnivati na pravdnosti. Ne možemo riječi sadašnjeg vladara Njemačke prihvatiti kao jamstvo za bilo što, što ima biti trajno, ako se ne pojača dokazom izražaja volje i nakane njemačkoga naroda samoga. Moramo čekati na ove nove dokaze za nakanu velikih naroda središnjih vlasti. Dao Bog, da se ovi skoro dadu i tako, da opet uspostave povjerenje svih naroda u dobre nakane naroda i u mogućnost mira. Dotpis: Robert Lansing, državni tajnik.

Tko je pripremao rat. Iz arhiva srpskog ministarstva spoljašnjih posala.

BEČ, 6. Kad su srpske čete zapremile Srbiju, palo je mnogo spisa iz arhiva srpskog ministarstva spoljašnjih posala u ruke austro-ugarske vlade; to su spisi iz godine 1908 do 1913, koji pružaju zanimivu sliku diplomatske predistorije rata. Radi se o službenim dokumentima, o nepobitnim dokazima agresivnih planova i spleta, što su naši neprijatelji već davno snovali protiv integriteta monarhije. U rezervatnom spisu br. 15 iz Petrograda dana 14 (27) januara 1909 srpski poslanik u Petrogradu Popović izvješćuje srpskog ministra izvanjskih posala Milovanovića o sastanku sa nekadašnjim ruskim vojničkim agentom u Beogradu generalom Trappom, koji je kod vlade dobro vijgen; u tom spisu piše: Rusija nije danas u vojničkom pogledu spremna; ona je radi posljednjeg rata i unutrašnjih prilika oslabljena. Revolucija je ugušena; sada se bave živo tim, da vojsku podignu do onoga stepena, koji bi dopustio da Rusija vodi politiku što odgovara njenim tradicijama. Srbija treba da se na to obazire i da čeka zgodniji čas.

Strogo povjerljiv izvještaj srpskog poslanika na Cetinju Jovanovića ministru Milovanoviću od 3 (16) februara 1909, kaže, da su crnogorski ministar predsjednik i ministar Plamenac zamolili poslanika po kneževu nalogu, da najkraćim putem pošalje eksplozivnih materija, poglavito ručnih bomba. Na poslanikovu primjedbu, da država teško da raspolaze bombama, ali da će odbor «Narodne Obrane» takvih bomba imati, zamolio je ministar predsjed-

nik poslanika, neka bi pisao Milovanoviću, da se to može učiniti preko odbora «Narodne Obrane» ali nikako službenim putem.

U rezervatnom izvještaju iz Londona 19 oktobra 1911 srpski poslanik Grujić izvješćuje Milovanovića, da neke mjere što je engleska vlada prihvatila pred nekoliko nedjelja u kritičnom času, pokazuju da je Engleska gotova, u slučaju sukoba, odmah se izjaviti potpuno solidarnom sa Francuskom. Neke između tih mjera morale su, po svojoj samoj naravi, doći na znanje široke javnosti; ali je bilo i strogo tajnih odregjenja, za koja je poslanik saznao od raznih prijatelja i oficira, među tima da je sve već predviđeno za mobilizovanje flote. Efektivno stanje ratnih lagja bilo je potpuno, oficiri vraćani sa dopusta, a što je najviše u oči padalo, silne su se količine uglja, uz 25% višu cijenu od normalne, naručivale te posebnim vozovima prenosile u skladišta sjeverne flote u istočnim lukama Skotske. Među tajnim mjerama najvažnije su pripreme za što brzi prijevoz 40.000 vojnika u Francusku. Karakteristično je, da su za to bile odregjene irske pukovnije, koje su se morale ukrucati u naročite prijevozne lagje. Ta je momčad morala ići u Boulogne, gdje je sve bilo raspoloženo da ih se prenese dalje do Amienssa.

Srpski poslanik u Parizu Vesnić izvješćuje rezervatno dana 8 (21) novembra 1912 Dašiću nešto, što je, kako sam kaže, od opće evropske važnosti, naime da je belgijska vlada odlučila da uvede opću vojničku dužnost i umnoži vojsku, i da će se to u najkraće vrijeme učiniti. Važnost ove odluke da postaje većom tim, što Belgija prihvaća mjere, koje su u opreci za njenom dojakošnjom politikom a skoro i sa duhom belgijskog naroda; te mjere da nijesu potekle baš od vlastitog političaja, nego po savjetu, skoro na zahtjev engleske vlade.

Spomenica 14 (27) novembra 1912. i telegram Dašićev srpskom poslaniku u Londonu 15 (28) novembra 1912. bave se željom Srbije, da dobije izlaz na Jadransko More. Tu se naznačuju luke Alessio (Lješ) i Medovo kao neprikladne, a Drač kao jedina zgodna luka. Ova luka — kaže spomenica — ne protivi se nikako ideji jedne autonomne Arbanije, koja je inače nekad srpska luka. Dobijemo li tu luku, olakšaće se i rješavanje pitanja o teritorijalnoj podjeli Turske među saveznike. Ako upita Grey, da li Srbija traži tu luku iz ekonomskih razloga, treba ga obrlatiti odgovorom: «Mi, kao mlada država, ne možemo ni danas ni za dugo vrijeme misliti na jednu ratnu flotu; svakojako, za budućnost ne možemo se obvezati (nek se vidi samo, kako nas u ovaj čas Austrija-Ugarska kinji). Luka znači za Srbiju životno pitanje. Trebalo bi Greya zamoliti, da o tome govori sa austro-ugarskim poklisarom, pa i o vojničkim pripremama Austrije Ugarske.»

U gore spomenutom telegramu Dašić nalaze srpskom poslaniku u Londonu, da Greyu živo zahvali na korektnom shvaćanju životne potrebe Srbije da dobije izlaz na Jadransko More. U telegramu ponavljaju se riječi spomenice, da ustupanje Dračke luke Srbiji nije u opreci sa autonomijom Arbanije, i da ono olakšava podjelu turskog zemljišta među saveznike. Srbija, kao unutrašnja zemlja — piše dalje — ne može, bez jedne luke, da računa sa potpunom ekonomskom i političkom neodvisnošću. Zeli li mlada država ovaj izlaz na more samo da ima jednu trgovačku luku, to ona ne može sada (ovdje Dašić briše riječ sada i dodaje svojom rukom: «još za dugo») misliti na jednu ratnu flotu, dok ne ima trgovačkih lagja na moru. Zamolite Greya da sve ovo iznese i da ovaj naš nazor, kojim se on slaže, zastupa kod austro-ugarskog poklisara.

Dana 16 (29) septembra 1912 Dašić nalaze srpskom višem zapovjedniku u Skoplju, da čim prije sklone Arnaute u Deču, Djakovi, Drizrenu i Dibri, da pošalju telegram u London, u kojemu neka u svoje ime i u ime svojih krajeva zamole poklisare Francuske, Italije, Rusije, Njemačke, Austro-Ugarske i Greya, da ih se ostavi pod srpskim gospodstvom a ne pridruži arbanasaškom teritoriju. Neka reku, da većina njih srpski govore, ostali da srpski razumiju, i da oni od pamtivijeka žele da žive sjedinjeni sa Srbijom.

Šifrovani telegram srpskog ratnog ministra 13 (26) oktobra 1913 nalaze poslanstvu u Parizu da javi, mogu li francuske državne tvornice dobiti srpskih pušaka od 7 milimetara kalibra Mauserskog sistema; koliko bi zapalo takih 400.000 pušaka; rok za dobavu, neka je najkraći; načelni sporazum da je vrlo hitan.

Dašićev telegram srpskom poslanstvu u Petrogradu 26 (19) oktobra 1913 glasi: Ministar rata pita, preko ovdješnjeg ruskog poslanika, rusku vladu, može li nam dobiti 400.000 pušaka. Pitajte i vi vladu o tome, osobito o što kraćem roku za dobavu.

U izvještaju iz Petrograda 2 (15) aprila 1914 srpski poslanik Spalajković saopćuje Dašiću razgovor sa jednom ličnosti, koju da i ministar predsjednik dobro poznaje, a koja je pred malo dana stigla iz Beča; i ona da je bila kod Sasonova.

Sasonov je toj ličnosti pričao, da se sada radi o što tješnijem zblizenju ententinih vlasti, i da se o tome vode pregovori između Rusije, Francuske i Engleske; ako bude moguće, obrazovaće se formalni savez.

DALMATINSKE VIJESTI

Ratna odlikovanja.

Njegovo se ces. i kralj. Apostolsko Veličanstvo premilosivo udostojilo podijeliti u priznanje hrabra držanja i izvrsna službovanja pred neprijateljem, *vojnički krst za zasluge trećeg razreda s ratnom dekoracijom i mačevima kap. Stjepanu Svilocosi*, od brzoi. pukov. u priznanje izvrsna službovanja pred neprijateljem *vojnički krst za zasluge trećeg razreda s ratnom dekoracijom: pukovniku Otmaru Babiću*, od pješ. puk. br. 95, zapovjedniku jedne skupine obalne straže; majoru Franu Mallu, od zem. žand. zap. br. 9, zapovjed. jednog obalnog područja.

U previšnoj audijenciji.

Na 1. septembra Njegovo Veličanstvo se udostojilo primiti, u posebnoj audijenciji, grofa Cabogu.

Imenovanje.

Poštanski konceptni vježbenici Ivan Kraljević i Rudolf Rubčić imenovani su poštanskim konceptistima u Zadru.

«Ljetno doba» 1917.

Upozoruje se općinstvo da ove godine «ljetno doba» svršava ponedjeljkom 17. septembra, te se prema tome tog dana, u 3 sata iz jutra (ljetno doba), moraju dobnici pomaknuti za jedan sat na trag.

Poštanske vijesti.

Danom 22. kolovoza bio je privremeno zatvoren c. k. pošt. uređ u Zegaru. Privatni je poljski poštanski paketni promet sa poljskim poštanskim uređima 291 i 417 obustavljen, a sa poljskim pošt. uređom 632 dozvoljen.

Poštanske štedionice u Dalmaciji.

U Dalmaciji je u poštanske štedionice položeno prošastog mjeseca augusta u *štedionički odio*: kruna 142.665/45, a povraćeno kruna 146.203/60. U *promet čekima* položeno je kruna 5.997.696/41, a isplaćeno kruna 3.514.071.

Pučka ratna kuhinja u Drnišu.

Pišu nam iz Drniša 1. o. m. Danas je ovdje svečano počela djelovati pučka ratna kuhinja, smještena u dvorištu općinskog doma, a sagrađena pod upravom gosp. inženira Ant. Grubisšiča. Malena zgrada, veoma elegantna i moderna, sa svim mogućim komfortima, odgovara potpuno svrsi u koju je podignuta.

U općinskom dvorištu, okićenu zelenilom, državnim i narodnim zastavama, gosp. upravitelj općinskog odbora i kotarski nadzorni organ prehrane P. Radošević pozvao je danas općinsko upraviteljstvo, svećenstvo, predstavnike državnih vlasti, korporacija i ovdanišnjih društava. Školska djeca, pod upravom ravn. učiteljice Ferande, poredaše se u dvorištu a kućne časti obavljahu gospođe dužnosti ratne kuhinje sa predsjednicom gospođom Leni Buić. U dupko punom dvorištu poredaše se majke sa svojom djecom da prisustvuju lijepoj patriotičnoj svečanosti. Veleučeni župnik dekan fra Ante vitez Bilonić, uz asistenciju, blagoslovio je svečanim obredom zgradu. Za tim progovorio je gosp. upravitelj općinskog odbora, te je besjedio o osobitoj važnosti i humanitarnoj patriotičnoj svrsi ove ustanove, istaknuvši kako je ova plemenita akcija, koja je potaknuta od Njezina Veličanstva. Naše plemenite Cesarice i Kraljice, sretno uspjela u našoj pokrajini, osobitom zaslugom preuzvišene gospođe grofice Ane Attems i preuzvišenog gospođ. Namjensnika, koji su osobitu brigu imali da i ova Varoš očuti blagodati ove plemenite ustanove. Završio je svoj govor sa trokratnim živio prejasnom vladalačkom domu, i proglasio otvorenu pučku ratnu kuhinju u Drnišu. Općinski prisjednik g. Ante Novak u ime općine izrazio je najsrdačniju zahvalu preuzvišenoj grofici Ani Attems i upravitelju općinskog odbora, za sretno ostvarenu pučku kuhinju na sreću djece ove općine. Velečasni župnik dekan vitez O. Bilonić ponovio je izrazе duboke zahvalnosti i obožanja prema vladalačkom domu i preuzvišenoj gospođi grofici i grofu Attems, te istaknuo osobitu znamenitost ove ustanove za ostvarenje koje toliko se žrtvovao gosp. upravitelj općinskog odbora, kojemu u ime majki i djece srdačno zahvaljuje. Na koncu maličak Slobodan Kolombo deklarirao je ganutljivu prigodnu pjesmicu zahvalnicu u ime djece. Tađa je počelo dijeljenje obroka ukusno pripravljenе ječmene prekrupice masno začinjene, te je upisanoj djeci do 12 godina, na njihovu veliku radost, razdijeljeno oko 300 obroka.

Osobita je zasluga gosp. upravitelja poreznog uređa Ivana Rafiaella što je ratna kuhinja tako lijepo uređena je razdioba hrane ide tako tačna i redovita.

«Skrb za dalmatinsku mladež». Dobrovoljni prinosi.

Brsečine: Gijovović Niko kr. 10 — Cavtat: Bogišić-Pohl Maria 20 — Dubrovnik: Radulić S. 10 — Berdović Slavka 10 — Miotto uđ. Ljube 10 — Gjurisčić Mare 5. — Imotski: Bučić Mandica 5 — Kištanje: Lalić Ilka 5. — Novigrad: Seoska blagajna 100. — Pag: Pučka štedionica-zajmovna blagajna 25. — Selca: Stambuk-Borović Marija učiteljica 10. — Slano: Milić Regije 10. — Ston: Buško Katica 10. — Split: Žagar Eduard 20. — Vinjerac: Veršić Mate 10. — Zadar: Ziljotić Maria 20. — Perlini Giulietta 20. — Medovih Lydia 20. — Selinka k. u. k. Oberst 10. — Zaton: (kod Dubrovnička) Bellan Giuseppina 10. — Zaton: (kod Nina) Ivančević don Anton župnik 2. — Crkvinarstvo župne crkve 4. — sakupljeno među pukom u crkvi 4.

Skupa sa prejašnjim popisom kr. 194.402/46.

Čitulja.

Na 29. kolovoza umro je u Jelsi u 70. godini života svoga, gosp. Luka Dantević, prvi prisjednik općine Jelsanske. Vrli rodoljub, u doba kad se je narodna svijest počela u nas življe javljati, prione uz hrvatsku narodnu stranku, te je vojevao u prvim redovima njezinim, oduševljeno i s prijegorom. Vješt

i vrijedan u svome radu, ljubljn i poštovan sa svoje dobrote i značaja svoga, bi izabran još mlad općinskim vijećnikom, a otprg deset godina općinskim prisjednikom svog rodnoг mјesta. Bog mu dušu upokojio, a ožalošćenim sinovima i naše saučesće.

Za Dalmatinske ratne invalide.

Sakupljeno prigodom vjenčanja Mate Pezo c. k. žandarškog poštovogje sa gospođicom Ljubom Sokolić u Vrlici kr. 40.

Prenosne bolesti u Dalmaciji.

Prijavljeni slučajevi prenosnih bolesti u sedmici od 19. do 25. kolovoza 1917.

Bolest	Politički kotar	Općina	Broj	
			oboljelih	umrlih
Boginje	Split	Lečevica	6	2
Crni prišt	Imotski	Imotski	1	—
Difterija	Hvar	Jelsa	1	—
"	Imotski	Imotski	1	—
"	Knin	Knin	5	—
"	Split	Trogir	1	1
"	Zadar	Zadar	1	—
Srdobolja	Dubrovnik	Dubrovnik	8	—
"	Hvar	Hvar	8	11
"	"	Jelsa	2	—
"	"	Komiža	4	—
"	"	Sućuraj	—	1
"	"	Vrboška	11	1
"	Imotski	Imotski	19	1
"	Kotor	Ercegnovi	5	—
"	"	Grbalj	2	—
"	"	Luštica	1	—
"	"	Tivat	1	—
"	Makarska	Vrgorac	—	1
"	Metković	Opuzen	1	1
"	Split	Split	8	—
"	Šibenik	Šibenik	19	—
"	Zadar	Biograd	3	—
"	"	Sali	3	—
"	"	Zadar	7	—
Trbušni tif	Hvar	Hvar	2	—
"	"	Jelsa	1	—
"	"	Komiža	7	3
"	Knin	Knin	1	—
"	Kotor	Ercegnovi	4	—
"	"	Luštica	1	—
"	"	Tivat	3	—
"	Split	K. Sućurac	2	—
"	"	Split	6	—
"	Šibenik	Šibenik	3	—
"	Zadar	Zadar	1	—
Trahom	Makarska	G. Primorje	3	—
"	"	Vrgorac	1	—

1 odnosi se na vojničku osobu. — 2 6 oboljenja odnose se na vojničke osobe. — 3 16 oboljenja odnose se na vojničke osobe. — 4 1 oboljenje odnosi se na ratnog zarobljenika. — 5 3 oboljenja odnose se na vojničke osobe.

Radi sutrašnjeg blagdana izlazi danas na dvije stranice.

Zašto djeca, kad sorsе pučku školu, odnemarivaju knjigu, i kako tomu doskočiti?

(Svršetalo).

Uvoditi djecu iz škole u život imalo bi biti glavno ponavljaonicama. Ali kakove su danas, mogli bismo ih slobodno ukinuti, a da ne bismo doživjeli nikakova nazatka. Ne rijetko se dešava, da djeca u ponavljaonici zaborave i ono što su naučila u svagdanjoj školi. Da je ovako, barem u Zagori, odavna je poznato. A što je ovako potpuno je naravno. Ima 30 godina, da se u ustrojstvu škola nijesmo makli. Ipak bi se trebalo maknuti, ako ne ćemo pustiti vrijeme preko nas. U ponavljaonici nemamo ni čitanke, premda se o njoj ima 10—15 god. radi! Ovdje se osjeća još više nego u svagdanjoj školi potreba prikladnih knjiga i listova. Glavni rad u ponavljaonici i morao bi biti čitanje istih. Čitanjem, uz učiteljevu uputu, djeca bi se i najlakše uvela u život. Ali što čitati, ako u učeničkoj knjižnici nema ni jedne knjige za njih prikladne, ako ni jedno dijete ne prima kakav list? Ne ostaje nego čitanku, koju su djeca već 3 god. prevrćala. Prevrtati je još 2 g. to su muke. A posljedice — odnemarenje knjige. Za rad u ponavljaonici ne bi smjela biti nedjelja. Nema sumnje, da je za svaki rad najprikladniji radni dan. Iza 6 dana truda i muke ne može se i sedmi dan imati volje za rad. Organizizam sam traži opočinu. Pouka u ponavljaonici imala bi se zavesti četvrtkom, a taj dan, mjesto srijedom i subotom po podne, da djeca svagdanje škole imaju praznik. Ovako uređeno imade i kod drugih naroda. U četvrtak bi djecu ponavljaonice, u poljskim poslovima, mogla zamijeniti djeca svagdanje škole. Rad u ponavljaonici morao bi se barem svake pete godine sa strane kot. šk. nadzornika obači. Glavno imalo bi mu biti uvjerenje se, kojom ljubavlju djeca čitaju. Zašto se učiteljstvo u svom staležu ne osjeća zadovoljno ima više uzroka. Iznoseni su i obrazlagani i do sada. Samo zadovoljan učitelj radi sa zanosom i oduševljenjem. U bijedi i nevolji ne može da bude zanosna ni oduševljenja. Ne kažem, da nema i drugih uzroka, koji ometaju, što djeca ne izlaze iz naših pučkih škola ovakvom ljubavlju za knjigom, kakovu ljubav pokazuju djeca bratskog češkog naroda, ali da je iznesen pravo glavni uzrok o tom se, mislim, na čistu. Stoga bi trebalo bilo: 1) što prvo izdati prema vremenu i napretku pedagogije čitanke za pučke škole i onu za ponavljaonice; 2) provesti knjižnice pučkih škola prikladnim knjigama; 3) pronaći način da sva djeca pučkih škola, te umiju čitati, budu proviđena jednim prikladnim listom; 4) u ponavljaonici zavesti pouku u radni dan; 5) valjalo bi jednom ozbiljno poraditi, da se učiteljstvo u svom staležu osjeća zadovoljno.

O čitankama već se radi i sprema. Samo da se pospiješ. Opskrbiti djecu prikladnim knjigama i listovima i učiteljstvo izabaviti iz vječne nevolje jest najglavnije pitanje. Doteško će biti utoliko ukoliko pokažemo pravoga razumijevanja i dobre volje. Pokr. šk. vijeće imalo bi svaku školu u kojoj nema

do 100 prikladnih knjiga u učeničkoj knjižnici, što prvo bar do ovoga broja namiriti, a unaprijed subvencionirati. Hrvatsko pedagoško književni zbor, i ovaj u svojoj nakladi da izdava, mjesto jednu, bar 5 knjiga godišnje za djecu, i ove da se dostavljaju svim školama. Trebovalo bi izdavati i 2 prikladna književna dječja lista, koji bi se dijelili svoj djeci, i to jedan onoj nižih, a drugi onoj viših godišta. I ovo bi trebovalo da p. š. v. uzme u svoje ruke. Mislim, da bi i ovo bilo najbolje, da nam se sile ne cjepljaju, kad bi se subvencioniralo «Smilje» — naravno, da bi trebalo i kod njega nekih promjena — a da izdava uređništvo i još jedan list za niža godišta. Troškove imale bi namiriti općine ili pokrajina. Lijepo bi bilo, a i puno bolje, kad bi svako dijete, te zna čitati, na početku godine donijelo svom učitelju 2 K, da ga pretplati na koji dječji list. Ovako bi se otprilem na uređništva upravo oko 90—100 hiljada kruna. Ovo se na narodu ne bi ni znalo, a bio bi najbolji znak, da je i sam narod uvidio važnost prosvjete, i da hoće da i on korakne s drugim prosvjetljenim narodima. Ali dok ovo doživimo hoće se još barem 50 god., jer puno smo zaostali, da bi prvo od samoga naroda mogli doživjeti. Čekati 50 god. i ne gledati, da se i mi u prosvjeti brzim tempom počnemo micati, jest grijeh. Ako trošimo za škole par milijuna, a koje nas ne zadovoljavaju kako bi trebalo, zašto ne potrošiti i još nešto više, da dađemo učiteljstvu sve što mu je potrebno za školu i život, pa da i od njega možemo tražiti sve i da dočekamo, da i nas naše škole budu zadovoljavati? Na izgovor siromaštvom pokrajine, bio bi odgovor: nek ne uzmanjka dobre volje i pravog razumijevanja, pa će se naći izvora. Ne može li se, tada bolje 2 škole nego tri.

Vrijeme je, da se i o ovom povede račun i da počnemo graditi od temelja, a ne s krova.

Još bi trebalo što prvo ozbiljno se misliti i oko izdavanja novina za djecu. Ali o ovom drugom zгодom. J. Tičinović.

Telegrami Uredništva.

Telegraphen-Korrespondenz-Bureau.

Izveštaji austrijsko-ugarskog glavnog stana.

BEČ, 6. Službeno se javlja: 6. septembra 1917.

Istočno bojište:

Na

Vojnoj fronti generala pukovnika Nadvojvode

Josipa:

na mahove življa artiljerijska djelatnost.

Talijansko bojište:

Drije dvanast dana započeli su Talijanci svoju

veliku ofenzivu, po planu, protiv brda Sv. Gabrijele.

Silne mase topova i minometala usredjavahu više

sati svoje vatre na naše pozicije po visovima. Na

tom tjesnom prostoru dan i noć juršala je pješ-

šadija od najmanje osam talijanskih brigada. Prek-

jučer borba je dostigla svoj vrhunac. Vrh brda

mijenjao je, kako se boj tamo amo kolebalo, više

puta gospodara; ali veselje neprijatelja, koji čezne

za jednim bučnim uspjehom, bilo je preuranjeno.

Dozrtvoma žilavost naših četa prevladala je. Oštri

protuudarci zatekoše protivnika i oteše mu zemlji-

šte, što je prijelazno osvojio. Jučer o podne brdo

Sv. Gabrijele bilo je iznova potpuno u našim ru-

kama. Na večer odbijen je jak napad krvavo. Po

prikupljanju talijanskih četa u dolini regbi da će

doći do novih bojeva. Istočno od Gorice odbili smo

djelimične napade. Na donjem dijelu kraške viso-

ravni bitka je čitav dan potrajala, Talijance smo

izbacili iz njihovih najprednjih opkopa. Naša se

hrabra pješadija održala u osvojenim linijama, ma

da je neprijatelj svakojako nastojao da jakim pro-

tunapadima namiri svoje neuspjehe. Broj zaroblje-

nika koje smo u ovom bojnem prostoru iznijeli

dana 4 i 5 septembra poskočio je na 160 oficira i

preko 6300 ljudi.

Trst je nanovo bio ciljem dvaju talijanskih

zračnih napada.

Poglavica generalnog štaba.

Izveštaj njemačkog glavnog stana.

BERLIN, 6. Wolff-Bureau javlja:

Veliki glavni stan, 6. septembra 1917.

Zapadno bojište:

Dva jaka engleska napada na sjevero-istoku

od Upresa sklrsila su se sa znatnim gubicima i

bez uspjeha. Na Chemin des Dames francuska

pješadija, koja se na večer poslije ubrzane vatre

otisnula jugo-zapadno od Dargny-Filaine, nije

mogla od naše obrambene vatre da dopre do naših

zapreka. Na sjeveru od Reimsa uzbijen je fran-

cuski djelimični napad na Bois-Soulains. Dred

Verdunom nastavlja se jaki artiljerijski boj, osobito

na istočnoj obali Meuse.

U noći između 4 i 5 septembra naši su le-

tioci napali London, Sout Head i Margate. Opazili

su se požari, što su nastali od bačenih bomba.

Jedna se naša letjelica nije vratila.

Istočno bojište:

Vojna fronta generala maršala princa Leopolda

Bavarskoga:

Dred frontom osme armije Rusi se žurno po-

vlače prema sjeveru i sjevero-istoku. Na Dvini

neprijatelj je napustio svoje jake pozicije sve do

Fridrichstadta.

Broj zarobljenika, koji se u našem brzom

prodiranju nije dosad mogao nego samo nepot-

punno konstatovati, i ostali plijen, iznosi 120 oficira,

preko 7500 ljudi, 180 topova, 200 mitraljeza, više

oklopljenih motornih kola i velika množina ratnog

materijala svake vrste.

Vojna skupina gener. maršala Mackensena:

U planini na sjevero zapadu od Focsanija

propade rumunjski zagon. Kod Muncelula našim

zagonim iznijelo se nekoliko zarobljenika.

Drvi general kvartirmajstor Ludendorff.

Zajedničko ministarsko vijeće u

Beču.

BEČ, 6. Danas bilo je u ministarstvu izvan-

jskih posala zajedničko ministarsko vijećanje, u

kojemu, na mjesto odsutnog ministra izvanjskih posala, predsjedao je zajednički ministar financija Burian. U raspravama su učestvovali ministar rata Šöger Steiner, oba ministra predsjednika, oba ministra financija, trgovine i poljodjelstva. «Magyar Tudositó» piše, da se vijećalo o pitanju valute.

Dariska i engleska štampa o padu Rige.

STOCKHOLM, 7. Ushljed pada Rige dariska je štampa prenerazena. General Berthaut drži, da je njemačko prodiranje prema Petrogradu danas moguće. «Echo de Paris» drži, da je Rusija izgubljena, te piše: Sada treba da jače pritegnemo saveze sa Amerikom i Azijom.

Engleska štampa izjavljuje, da pad Rige ima neznačajnu važnost.

U Engleskoj ne znaju da li su japanske čete krenule Rusiji u pomoć.

LONDON, 7. Agencija Reuter javlja, da nije ništa poznato o tobožnjem šiljanju japanskih četa u pomoć Rusiji, i da se može izjaviti, da nije niti jedan japanski vojnik poslan u Mandžuriju.

Adleru oproštena smrtna kazna.

BEČ, 7. «Arbeiter Zeitung» javlja, da je Cesar, pošto je vrhovni sudski dvor odbio zaobu radi nistavosti Fridriha Adlera, oprostio Adleru smrtnu kaznu. Vrhovni sudski dvor osudio je Adlera na 18 godina teške tamnice.

Telegrammi della Redazione.

Telegraphen-Korrespondenz-Bureau.

I bollettini dello stato maggiore generale austro-ungarico.

VIENNA, 6. Si comunica ufficialmente:

«6. settembre 1917.

Teatro della guerra orientale.

Sul

Fronte del colonnello generale Arciduca Giu-

seppe

attività combattiva ripetutamente più vivace.